HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכמיב תבואות ומשמע כל תבואות של שני שנים להכיא תבואה שלישית ואלא מבואות לא משכחת לה בשתי שנים ומשם ואילך ס' שנים שלמים ויש לומר דגלי קרא לשאינו שנה שלמה הוא הדין לרשאינה שנה שלמה: **רב גידל אמר רב לעזרין.** וע"ת כיון דצערכין מוקי לה ק"ש הללא קושיא לגדוכתין דלגיל גידל גא משכח רב תנא הוא כוותיה וי"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג: **אמר ר"א הלכה כר' יוסי בן כיפר.** וע"ת והא רבי אלעזר גופיה פסיק בפ"ק (לעיל ח.) כרבי אליעזר בר' ותו לא וכ"ת להך דהכא לא משיב משום דר' יוסי בן כיפר קאי כוותיה הא אפילו רבי אליעזר הא משיב נמי הכא היא דד' נשים ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כוותיה דאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מכח ר' אליעזר הורה א"ע דוקא במשניות הלכה כר' אליעזר בארבע:

סליק פירקא

ר"מ אומר לא חולצת ולא מתייבמת. ותימה לר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דוודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי בריאה כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתייבמת עד שתביא סימן התחתון: **וחכ"א** [או] חולצת או מתייבמת. ה"ה דאפי' קטנה מתייבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה:

שני תבואות ימכר לך פעמים שאתה מוכר שלשה תבואות בשתי שנים שנה שבעבד עברי מנלן אמר קרא [1]שש שנים יעבוד ובשביעית ובשביעית נמי יעבוד שבבן ושבבת למאי הלכתא אמר רב גידל אמר רב לענין ערכין ורב יוסף אמר לפרקין דיוצא דופן א"ל אביי מי פליגת א"ל לא הוא אמר חדא ואנא אמינא חדא ולא פליגינן והכי נמי מסתברא דאי ס"ד פליגי מאן דאמר לערכין לא אמר ליוצא דופן והאמר רב הלכתא בבולה פרקין מעת לעת אלא למ"ד לערכין מ"ט לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך מה הנך דכתיבן אף הני נמי דכתיבן ואידך האי שבבן ושבבת שבזכר ושבנקבה מבעי ליה אמר רב יצחק בר נחמני א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר שאמר משום ר' אליעזר א"ר זירא [2]אזכה ואיסק ואגמר לשמעתא מפומיה דמרא כי סליק אשכחיה לר' אלעזר אמר ליה אמרת הלכה כרבי יוסי בן כיפר אמר ליה מסתברא אמרי מדכוליה פירקין תני יום אחד והכא לא קתני שמע מינה מסתברא כוותיה:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן [א]התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתייבמת בא העליון עד שלא בא התחתון אף על פי שאי אפשר ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתייבמת וחכ"א [ב]או חולצת או מתייבמת מפני שאמרו אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון: **גמ'** אע"פ שאי אפשר והלא בא בא לר' מאיר אע"פ שאי אפשר לרבנן ולתני בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתייבמת וחכ"א או חולצת או מתייבמת ואנא ידענא [ג] משום דאי אפשר הוא אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הוה אמינא רוב נשים תחתון אתי בריאה ומיעוט עליון אתי בריאה ורבי מאיר [ד]לטעמיה דחייש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר [ה] ודאי אתי ומנתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב [2]שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב [3]בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעוריך אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דדיך בידוע שבאו נעוריך ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב והק"ה לישראל אכרפו מסוס דחיים למיעוטא שהעליון בא בקטנותו ורבנן חזו בתר רובא הלכך מכי אתא עליון לא בעיא בדיקה דמסתמא אתחתן אתא. וכיון דטעמייהו דרבנן משום רובא הוא ס"מ בסתמא היכא דלא בדקו: **אפילו מוחזקת.** אתחתון: **לימא מודו.** דקטנה היא וממעטינן היא קמ"ל כו': **שדים נכונו.** והדר ושערך צמח מלמד עליון זימנין דקדים: **בעשות ממצרים דדיך.** שהיו מצרים מסחקים בין וממעכין דדיך: **למען שדי נעוריך.** כדי להתאנף ולזנות בין כשהיה רואה לאשה ותבואתי לימי נערות. שדי לשון הסלכה כלומר עדיין היו שערות נעורים עומדים להסתלה ולגמת. **אפילו דדים קדמי:** **ומאי שדי.** דמשמע דעדיין היו[ו] לגמת: **כולה בדדי כתיב.** והאי שדי לשון שדים: מיכרפו

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכמיב תבואות ומשמע כל תבואות של שני שנים להכיא תבואה שלישית ואלא מבואות לא משכחת לה בשתי שנים ומשם ואילך ס' שנים שלמים ויש לומר דגלי קרא לשאינו שנה שלמה הוא הדין לרשאינה שנה שלמה: **רב גידל אמר רב לעזרין.** וע"ת כיון דצערכין מוקי לה ק"ש הללא קושיא לגדוכתין דלגיל גידל גא משכח רב תנא הוא כוותיה וי"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג: **אמר ר"א הלכה כר' יוסי בן כיפר.** וע"ת והא רבי אלעזר גופיה פסיק בפ"ק (לעיל ח.) כרבי אליעזר בר' ותו לא וכ"ת להך דהכא לא משיב משום דר' יוסי בן כיפר קאי כוותיה הא אפילו רבי אליעזר הא משיב נמי הכא היא דד' נשים ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כוותיה דאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מכח ר' אליעזר הורה א"ע דוקא במשניות הלכה כר' אליעזר בארבע:

סליק פירקא

ר"מ אומר לא חולצת ולא מתייבמת. ותימה לר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דוודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי בריאה כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתייבמת עד שתביא סימן התחתון: **וחכ"א** [או] חולצת או מתייבמת. ה"ה דאפי' קטנה מתייבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן התחתון. אתי שערות סימן נערות: **העליון.** בוחל: **או חולצת.** גדולה היא שהשערות סימן מובהק ועליהן סמכינן ולקמן מפרש טעמא: **אע"פ שאי אפשר.** פרכינן בגמרא והלא בא: **אבל אי אפשר כו'.** דהא ודאי מדלתא עליון תחתון נמי אתא אלא שנאמרו: **גמ' כא לר"מ.** דכיון דאמר ר"מ לא חולצת דקטנה היא מכלל דס"ל לאפשר לעליון בא קודם לתחתון: **ואיבעי כא העליון.** עד שלא יבא התחתון ולא ליתי אע"פ שאי אפשר: **רוב נשים התחתון אתי בריאה ומיעוט עליון.** והאי דקאמר ר"מ קטנה היא משום דחיים למיעוטא שהעליון בא בקטנותו ורבנן חזו בתר רובא הלכך מכי אתא עליון לא בעיא בדיקה דמסתמא אתחתון אתא. וכיון דטעמייהו דרבנן משום רובא הוא ס"מ בסתמא היכא דלא בדקו: **אפילו מוחזקת.** אתחתון: **לימא מודו.** דקטנה היא וממעטינן היא קמ"ל כו': **שדים נכונו.** והדר ושערך צמח מלמד עליון זימנין דקדים: **בעשות ממצרים דדיך.** שהיו מצרים מסחקים בין וממעכין דדיך: **למען שדי נעוריך.** כדי להתאנף ולזנות בין כשהיה רואה לאשה ותבואתי לימי נערות. שדי לשון הסלכה כלומר עדיין היו שערות נעורים עומדים להסתלה ולגמת. **אפילו דדים קדמי:** **ומאי שדי.** דמשמע דעדיין היו[ו] לגמת: **כולה בדדי כתיב.** והאי שדי לשון שדים: מיכרפו

א א מיי' פ"ג מהל' אישות הל"ט סמ"ג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קטז סעיף יג ובכרכ מלפף יבמות פי"ג דף מה::

ב ב מיי' שם הל' ז מ:

תורה אור השלם

1. כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם: שמות כא ב
2. רִבְבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נָתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וְשַׂעֲרֵךְ צִמָּחַ וְאַתְּ עֵרם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז
3. וְתִפְקְדִי אֶת זִמַּת נְעוּרָיִךְ בְּעֶשְׂתוֹת מִמִּצְרַיִם דַּדַּיִךְ לְמַעַן שְׁדֵי נְעוּרָיִךְ: יחזקאל כג כא

תום' הרא"ש

ובשביעית נמי יעבוד. ותימה תינח שנה ששית דלפינן מהכא דבעינן שתמשך עבודתו עד שנה חהלת שביעית ולא אמרינן ל' יום ראש השנה חשוב שנה אבל בשנה ראשונה דלמא ל' יום לפני ר"ה חשוב שנה וי"ל כיון דגלי קרא דשנה ששית שלימה הה"נ שנה ראשונה: **אמר רב גידל אמר רב לערכין.** אי לערכין דוקא קאמר צ"ל דס"ל רב תנא הוא ופליג: א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר. ותימה הא ר' אלעזר גופיה הוא דאמר דאין הלכה כר' אליעזר אלא בד' וכ"ת משום דאיכא ר' יוסי בן כיפר דקאי כוותיה ומילי טובא דרוב פעמים מתמנו מתי בריאה דקתאמר בגמרא ופ"ק מי חזינן עליון מסתמא כבר נא מתמנו וגדולה היא ולריכה גט לקדושין וגם אליעזר קבלה הכא נמי ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כוותיה דאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מכח ר' אליעזר הורה א"ע דוקא בבמשניות הלכה כר' אליעזר בארבע:

ג) גמ' ואנא ידענא דמשום: (ד) שם קס"ל לקמן אפשר אלא ודאי תחתון אתי ומתנר:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ואנא ידענא דמשום: (ו) שם קס"ל לקמן אפשר אלא ודאי תחתון אתי ומתנר:

מוסף רש"י

שני תבואות. כיון דכתיב שני, שתי שנים ממשמע, תבואות למה לי, אלא מלמד שכל תבואה שימלא בתוכו ג' שנים יהכל ותפילו ג', כגון אם מכרו לו בניסן מלאה קמה, לא יגמלנה עד שתי שנים בניסן בתותו יום, ואם קדם וקנר הרי שהכל ג' תבואות, וכשיפדנה הגואל יתפוד שנים מיום שמכרה עד היובל, אם היו עשר שנים והוא מכרה בעשרה מנים, נמלא שמכרה לכל שנה במנה, שהרי ביובל היתה עתידה לחזור, הלכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמונה מנים לשמונה שנים הנותרים, חה הכל שלש תבואות שוות שלש מנים בשתי שנים, ואילו הוה חוזלין בתר מנין עולם, ממאתי שהלה בשנה אחרת הוה פריק ליה ולא הוה הכל אלא שתי תבואות (ערכין יח:). **לענין ערכין.** דלא חוזלין בשנת חמש ועשרים ושנים בתר מנין עולם (שם). **לפרקין דיוצא דופן.** במסכת נדה (לעיל מה:) בן י"ג שנה ויום אחד נדקין, בן י"ג נדליו קיימין, בת י"ל נדליה נדקין, בת י"ג נדליה קיימין, וכן הרבה שנות בן ויום אחד שניהן שם ולקמן מפרש טעמא דכולהו מעמא לעת שנולדו (ערכין שם). **מ"ט** לא אמר ליוצא דופן. בתיב ובפרק ליה נמי התם מעת לעת (שם). **דומיא דהנך.** לקמן לך, לפילו הכי הכא לא קתני לה, דומיא דסוף שנה דקדשים ולעת עתרי קתני, דכתיבי בתורייתא, ותכולו שנים דיוצא דופן כולהו לרבנן (שם). **שבזכר ושבנקבה מבעי ליה.** כלישנא דקתי דכתיב בערכין תם זכר תם נקבה, ולא כתיב בן ובת, אבל יוצא דופן כולהו בן ובת מעיקן (שם). **אזכה ואיסק.** יהי לנו שאזכה לעלות לארץ ישראל (ביצה כב:). **מפומיה דמרא.** דשמעתא (שם). **מסתברא אמרי.** כן אמרתי דמסתבראי (כתובות) אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו (שם ער"ש). **הדרן עלך יוצא דופן דחייש למיעוטא.** נבי קטן וקטנה אין מוליין ולא מייבמין, קטן אמאי יבמה קרים, קטנה שמא תעלה תיליגים, בתמ' יבמות (קיט. גיטין ב:) בפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים, שגזר על כל כותים משום תותם שמעלה דמות יונה בהר גרזים והשתחוו לה (יבמות קיט.).